

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Anotace rozsudku ze dne 24. dubna 2018 ve věci č. 55385/14 – *Baydar proti Nizozemsku*

Senát třetí sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že zamítnutím dovolání, v němž se stěžovatel domáhal položení předběžné otázky k Soudnímu dvoru Evropské unie, se zkráceným odůvodněním nedošlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl soudem prvního stupně uznán vinným, že v sedmi případech napomohl cizím státním příslušníkům k nedovolenému překročení hranice a neoprávněnému pobytu („převaděčství“). Odvolací soud ke stěžovatelu odvolání výrok o vině potvrdil ve čtyřech bodech obžaloby, zatímco ve zbylém rozsahu jej obžaloby zprostil. Na základě provedeného dokazování měl přitom za prokázané, že v úmyslu obohatit se stěžovatel v období od listopadu 2006 do ledna 2007 napomohl k nelegálnímu pobytu na území Nizozemska, Německa a Dánska celkem dvaceti iráckým občanům. V dovolání k nejvyššímu soudu stěžovatel tvrdil, že svým jednáním nemohl naplnit objektivní stránku skutkové podstaty napomáhání k neoprávněnému pobytu cizinců, neboť nebyl prokázán pobyt iráckých občanů na území uvedených států. Dle jeho mínění bylo naopak prokázáno, že zorganizoval a financoval přepravu těchto osob do Dánska skrze Nizozemsko a Německo, ty však byly vždy zadrženy na německém území. Jejich pobyt na území Německa byl však pouze krátkodobé a přechodné povahy, přičemž na dánské území nikdy nevstoupily. Nelze proto hovořit o „pobytu“ na území dotčených států. S odkazem na směrnici Rady 2002/90/ES ze dne 28. listopadu 2002, kterou se definuje napomáhání k nepovolenému vstupu, přechodu a pobytu, a rámcové rozhodnutí Rady 2002/946/SVV ze dne 28. listopadu 2002 o posílení trestního rámce s cílem zabránit napomáhání k nepovolenému vstupu, tranzitu a pobytu stěžovatel tvrdil, že pojem „napomáhání k nepovolenému pobytu“ ve smyslu trestního zákoníku musí být vykládán jako dlouhodobý pobyt, který je třeba odlišit od tranzitu či vstupu. V textu dovolání stěžovatel o podání předběžné otázky k Soudnímu dvoru EU („SDEU“) nepožádal. Reagoval tak až na poradní stanovisko generálního advokáta, který navrhl, aby bylo dovolání s výjimkou námítky nepřiměřené délky řízení zamítnuto. Aniž si nejvyšší soud vyžádal stanovisko SDEU, vydal v souladu s vnitrostátní právní úpravou rozhodnutí se zkráceným odůvodněním, jímž dovolání vyhověl pouze co do námítky nepřiměřené délky řízení, zatímco ve zbylém rozsahu je zamítl.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že nejvyšší soud jako soud poslední instance odmítl položit předběžnou otázku k SDEU, třebaže to výslovně navrhoval, aniž by dané rozhodnutí dostatečně zdůvodnil, čímž mělo dojít k porušení jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Mezi stranami nebylo sporu o použitelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Vláda však tvrdila, že stěžovatel nevyčerpal veškeré dostupné vnitrostátní prostředky nápravy. Měl-li za to, že pochybil nejvyšší soud, proti jehož rozhodnutí již nebyl přípustný žádný opravný prostředek, mohl se domáhat náhrady škody z titulu nezákonného rozhodnutí žalobou před občanskoprávními soudy. Soud dal za pravdu stěžovateli, že vláda neunesla důkazní břemeno, když nepředložila žádné příklady vnitrostátních rozhodnutí, z nichž by vyplývalo, že za daných okolností mohlo jít o účinný prostředek nápravy nejen v rovině teoretické, nýbrž i v praxi. Námítku vlády proto zamítl.

b) K odůvodněnosti

Soud úvodem připomněl, že výklad a použití práva, včetně rozhodování o potřebě obrátit se prostřednictvím předběžné otázky na SDEU s žádostí o výklad unijního práva, náleží především vnitrostátním soudům. Úmluva nezaručuje právo na postoupení věci vnitrostátním soudem k projednání jinému soudnímu orgánu. Článek 6 odst. 1 Úmluvy však může být přesto dotčen, protože odmítnutí položit předběžnou otázku může za určitých okolností narušit spravedlivou povahu řízení, a to zejména bylo-li nevyhovění žádosti svévolné nebo zjevně nerozumné. Svévolné je rozhodnutí zejména tehdy, pokud právní úprava nepřipouštěla žádnou výjimku z povinnosti předběžnou otázku položit, bylo-li odmítavé rozhodnutí opřeno o jiné než zákonem vypočtené důvody, případně při absenci náležitého odůvodnění. Řádné odůvodnění je dokladem toho, že argumenty účastníků řízení byly slyšeny a vzaty na zřetel, čímž jsou účastníci chráněni před svévolí (*Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii*, č. 3989/07 a 38353/07, rozsudek ze dne 20. září 2011, § 54–59). Povinnost odůvodnit rozhodnutí však nelze chápat tak, že by vyžadovala podrobnou odpověď na každý jednotlivý argument. Rozsah této povinnosti se může lišit v závislosti na povaze a typu rozhodnutí, jakož i na tradicích v právních úpravách jednotlivých států. Otázku, zda došlo k porušení článku 6 Úmluvy, je proto vždy třeba zkoumat ve světle konkrétních okolností případu (*Borovská a Forrai proti Slovensku*, č. 48554/10, rozsudek ze dne 25. listopadu 2014, § 57). Soud dále připomněl, že vnitrostátní soudy, proti jejichž rozhodnutí nejsou přípustné žádné opravné prostředky, jsou povinny odůvodnit odmítnutí žádosti o položení předběžné otázky ve světle výjimek, které vyplývají z relevantní judikatury SDEU (*Dhahbi proti Itálii*, č. 17120/09, rozsudek ze dne 8. dubna 2014, § 31). Musí tudíž předestřít důvody, které je vedly k závěru, že položení předběžné otázky buď nebylo relevantní, nebo dané ustanovení již bylo předmětem výkladu ze strany SDEU (*acte éclairée*), případně že jeho výklad je natolik zjevný a jednoznačný, že neponechává prostor pro jakékoli pochybnosti (*acte clair*).

Ve světle těchto zásad se Soud v projednávané věci zaměřil na posouzení, zda rozhodnutí nejvyššího soudu nevykazovalo známky svévole nebo nebylo jinak zjevně nerozumné. Na úvod konstatoval, že nejvyšší soud zamítl tu část dovolání, v níž se stěžovatel domáhal položení předběžné otázky, s využitím zákonného ustanovení, které připouštělo zkrácené odůvodnění. Úprava umožňující, aby bylo dovolání zamítnuto z důvodu, že nemá přiměřené vyhlídky na úspěch nebo že nevyvolává potřebu posouzení závažných právních otázek pouze se stručným odůvodněním, sleduje dle vnitrostátního zákonodárce cíl spočívající v urychlení řízení o zjevně nedůvodných dovoláních, aby se mohl nejvyšší soud věnovat svému hlavnímu poslání, tedy zajištění jednotného výkladu a používání práva. Soud se ztotožnil s postojem vlády, že nedílnou součástí rozsudku, jímž je dovolání zjednodušeným způsobem zamítnuto, je i implicitní konstatování, že nejvyšší soud nepovažoval za nutné předběžnou otázku položit, neboť její zodpovězení by nemohlo výsledek řízení jakkoli ovlivnit. Tento přístup odpovídá judikatuře SDEU, dle které nejsou vnitrostátní soudy ve smyslu čl. 267 třetího pododstavce SFEU povinny předběžnou otázku položit, jestliže není relevantní, tedy v případech, kdy by odpověď na tuto otázku, ať už je jakákoliv, nemohla mít žádný vliv na řešení sporu (srov. rozsudek SDEU ve věci 283/81 *C.I.L.F.I.T.*, § 10). Zamítnutí dovolání, které obsahovalo žádost o položení předběžné otázky k SDEU, se zkráceným odůvodněním tak bez dalšího nevyvolává na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy žádné otázky, ledaže by šlo o rozhodnutí svévolné nebo jinak zjevně nerozumné. Za okolností projednávané věci byl Soud spokojen s tím, že se tříčlenný senát obsahem dovolání, včetně žádosti o položení předběžné otázky k SDEU, zaobíral. Nic tak nenasvědčovalo závěru, že by bylo řízení jako celek nespravedlivé. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.